

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

Сергій Васильєв

кандидат юридичних наук, доцент,
адвокат, партнер адвокатського об'єднання "Kairos"
(м. Київ, Україна)
sv.vasiliev2015@gmail.com

УДК 347.91; 340.14

КОМПРОМІС У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

АНОТАЦІЯ. Процес конвергенції приватного і публічного права, який притаманний і цивільному судочинству, характеризується використанням договірних засобів та індивідуально-вольових засад між суб'єктами процесуальних відносин, що за своїми властивостями та змістом є формами компромісу. Водночас практична реалізація компромісних процедур ускладнюється відсутністю єдиного підходу до розуміння їх сутності та місця в цивільному судочинстві, що свідчить про наявність цілого комплексу нерозв'язаних проблем теоретико-методологічного і нормативно-прикладного характеру.

Мета статті полягає в аналізі основних теоретичних і практичних проблем використання компромісу в цивільному судочинстві, характеристиці окремих форм компромісу.

Основні результати проведеної роботи пов'язані з дослідженням структури, етапності, класифікації та форм компромісу у цивільному судочинстві. Визначені об'єктивні та суб'єктивні вимоги, що дають змогу використати правовий компроміс. Зазначається, що у цивільному судочинстві правовий компроміс існує у формі угоди та згоди; у цих формах він є результатом досягнутої згоди, однак може слугувати юридичною процедурою, до яких можна віднести претензію, медіацію (посередництво), розгляд справ третейським судом.

Компроміс у цивільному судочинстві може виступати як: 1) добровільна угода між учасниками справи, яка дозволяється або не суперечить чинному законодавству, з метою досягнення ефективної та максимальної результативності щодо захисту їх порушених прав та обов'язків; 2) додатковий спосіб вирішення у цивільному судочинстві окремого процесуального питання або приватноправового конфлікту загалом; 3) модель поведінки учасників справи, яка балансує між їх суперництвом і співпрацею, та передбачає взаємні або односторонні поступки; 4) відносно самостійні

© Сергій Васильєв, 2018

Сергій Васильєв

правовідносини, що виникають при певних умовах у межах реалізації принципу диспозитивності цивільного судочинства.

Враховуючи внутрішню схожість окремих форм компромісу в різних галузях процесуального права (суб'єкти, підстави, мета, сфера застосування), є підстави розглядати компроміс як міжгалузевий інститут.

Ключові слова: цивільне судочинство; консенсус; компроміс; мирова угода; згода; претензія; медіація; третейське судочинство.

Нині об'єктивно спостерігається процес конвергенції приватного і публічного права, який характеризується особливістю проникнення приватного права в публічну сферу. Формами такого проникнення, зокрема в цивільному судочинстві, стало використання договірних засобів й індивідуально-вольових засад між суб'єктами процесуальних відносин. Так, запровадження дієвих механізмів узгодження інтересів учасників цивільних процесуальних правовідносин забезпечують компромісні процедури, які у широкому розумінні виступають як правові форми досягнення згоди учасників таких відносин.

Компроміс стає невід'ємним елементом правової культури сучасного суспільства, оскільки він, по-перше, розглядається як особливий спосіб поведінки людей та їхніх об'єднань у правових відносинах; по-друге, є одним із якісних показників правового прогресу; по-третє, слугує одним із функціональних елементів механізму правового регулювання, будучи закріпленим у правових нормах та інститутах¹.

Розуміючи позитивне значення компромісу як для врегулювання правових конфліктів, так і для національного права загалом, водночас можна спостерігати, що практична реалізація компромісних процедур ускладнюється відсутністю єдиного підходу до розуміння їх сутності та місця в цивільному судочинстві, що свідчить про наявність цілого комплексу нерозв'язаних проблем теоретико-методологічного і нормативно-прикладного характеру.

Аналіз останніх публікацій із проблем правового компромісу вказує на те, що основна увага дослідників була приділена компромісу в теорії права (С. Бобровник, С. Некіга, Н. Оніщенко, О. Петришин), а також у кримінальному процесі, де цей інститут має окреме правове становище (В. Верещак, О. Добровольська, В. Кузьмічов, С. Туркота, Г. Усатий). Проте дослідження компромісу у національному цивільному процесуальному праві відсутні.

¹ А Терских, 'Компромисс в российском уголовном праве' (автореф дис канд юрид наук, Уральская юридическая академия 2013) 3.

Метою дослідження є аналіз основних теоретичних і практичних проблем використання компромісу в цивільному судочинстві, характеристика окремих його форм.

Як відомо, існують чотири способи вирішення конфліктів: 1) угода в результаті збігу думок всіх сторін; 2) угода відповідно до законодавчої або моральної волі зовнішньої сторони; 3) угода, нав'язана однією зі сторін конфлікту; 4) самоліквідація конфлікту, коли він просто втрачає свою актуальність і вирішується самостійно.

Аналізуючи ці способи, слід визначити, що найбільш ефективним методом вирішення конфлікту є переконання, а не примус. Одним з основних способів, що сприяє вирішенню конфлікту, варто назвати досягнення взаємної угоди між сторонами конфлікту. Така угода може бути як у формі консенсусу, так і компромісу.

Консенсусом вважається прийняття для конфлікуючих сторін рішення, у виробленні якого всі учасники конфлікту свідомо й раціонально беруть участь.

Цей підхід до вирішення розбіжностей, на думку В. Сосніна, застосовується, коли: 1) предмет спору складний, а інтереси сторін занадто значущі для прийняття простого рішення; 2) обидві сторони готові зайнятися пошуком і аналізом прихованих потреб та інтересів; 3) достатньо часу і ресурсів для пошуку альтернатив, що задовольняють вимоги обох сторін; 4) сторони зацікавлені в довгостроковому, а не тимчасовому вирішенні проблеми тощо².

Водночас консенсус не завжди пов'язаний із конфліктною поведінкою і не завжди породжений конфліктом, а останній не завжди закінчується консенсусом. Однак досягнення консенсусу, заснованого на згоді, може слугувати первинною формою угоди між сторонами конфлікту, оскільки він виникає у свідомості учасників конфлікту.

Компромід – це опосередкований правовими формами, ціннісно-орієнтований засіб упорядкування конфлікту (зокрема й правового), який заснований на взаємопоступках учасників суспільних відносин, метою та результатом функціонування якого є стан суспільної згоди і закріплення демократичних цінностей у суспільстві³.

Правовий компромід є родовою юридичною категорією, що об'єднує усі правові форми згоди. Досягнення правового компромісу відбувається шляхом формування та прийняття рішень, узгодження позицій, умов, побажань учасників правових відносин. Як наслідок, змістом правового

² В Соснин и П Лунев, *Как стать хозяином положения? Анатомия эффективного общения. Руководство практического психолога* (Academia 1996) 219.

³ С Бобровник, *Компромід і конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу* (Юридична думка 2011) 200.

компромісу є узгоджена воля рівноправних, праводієздатних учасників правовідносин. Правовий компроміс виступає як основна умова правомірності досягнутих домовленостей. І навпаки, головною нормовстановленою ознакою домовленостей сторін є саме компроміс сторін⁴.

Таким чином, консенсус і компроміс, будучи спорідненими, взаємопов'язаними явищами, як результати домовленості (переговорів) конфлікуючих сторін, мають принципові відмінності між собою, до яких можна віднести такі: 1) компроміс, на відміну від консенсусу, більше орієнтований на упорядкування правового конфлікту; 2) компроміс заснований на взаємних поступках сторін конфлікту; 3) правовий компроміс закріплюється у компромісних актах (договір, угода, згода та ін.); 4) правовий компроміс тягне юридичні наслідки для учасників конфлікту, зокрема й у вигляді застосування до них заходів примусу з метою забезпечення його реалізації.

Вказані ознаки й особливості правового компромісу цілком можна віднести і до компромісу у сфері цивільного судочинства.

Досягнення компромісу між сторонами приватноправового спору базується на принципі диспозитивності цивільного судочинства, який закріплює, що учасники справи розпоряджаються своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд (ч. 3 ст. 13 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України⁵)). Тому компроміс можна вважати спеціальною правовою моделлю, яка призначена для врегулювання правового конфлікту загалом або вирішення окремих процесуальних питань під час такого врегулювання зокрема. Відповідно, метою практичного застосування компромісу у цивільному судочинстві є: 1) взаємне вирішення сторонами спору окремих процесуально-процедурних питань щодо їхньої справи; 2) врегулювання приватноправового спору в цілому; 3) збереження (поновлення) партнерських відносин між сторонами спору.

Перевагами застосування компромісу як правової моделі у судочинстві можна вважати: реалізацію економічної свободи конфлікуючих; поновлення і зміцнення партнерських відносин конфлікуючих і розвиток їх з іншими учасниками; можливість уникнути тривалої і вартісної судової процедури; можливість зберегти конфіденційність інформації, яка стала відома сторонам конфлікту⁶.

⁴ С Бобровник, *Компроміс і конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу* (Юридична думка 2011) 183, 184.

⁵ Цивільний процесуальний кодекс України: в ред. Закону від 3 жовтня 2017р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 01.12.2018).

⁶ А Кузбагаров, 'Примирение сторон как составляющая систем цивилистического процесса и исполнительного производства' в *Тенденции развития гражданского процессуального права России: материалы научно-практической конференции* (Юридцентр Пресс 2008) 233.

“Технологія” застосування правового компромісу у цивільному судочинстві передбачає дослідження його структури, етапності, класифікації та форм.

Структурними елементами правового компромісу слід вважати суб’єкт, об’єкт та зміст. *Суб’єктами* компромісу можуть виступати особи, які мають статус учасника справи (сторони, треті особи). Тільки вони мають матеріальну та процесуальну заінтересованість у вирішенні цивільно-правового спору, а відповідно, і право самостійно розпоряджатися своїми правами. З цієї позиції не можуть виступати суб’єктами компромісу судові органи, органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. *Об’єктом* компромісу є предмет спору загалом або окремі питання процесуально характеру, що виникають під час судового провадження. При цьому окремо слід звернути увагу на предмет компромісу, яким будуть виступати можливі поступки та їх розмір. *Зміст* компромісу поєднує юридичну форму компромісу (права та обов’язки суб’єктів) і його фактичний зміст (поведінка суб’єктів).

Зміст компромісу у цивільному судочинстві буде не повним, якщо не зазначити об’єктивні та суб’єктивні вимоги, що дають змогу використати правовий компроміс. На нашу думку, *об’єктивними вимогами* є, по-перше, наявність заздалегідь передбачених варіантів поведінки у процесуальному законодавстві, або непередбачених нормативно-правовими актами варіантів, але таких, що не суперечать їм, і не порушують права інших осіб; по-друге, компромісне рішення повинно бути обумовлено фактичними обставинами справи. Що ж до *суб’єктивних вимог*, то компроміс може бути допустимий при дотримуванні таких умов: 1) застосовується добровільно; 2) є правом, а не обов’язком; 3) його використання можливе тільки в тому разі, якщо позитивні наслідки поширюються на належних осіб⁷.

Етапність компромісу можна визначити як послідовність дій, які спрямовані на досягнення його мети. Ми пропонуємо такі етапи застосування компромісних процедур: 1) визначення правових підстав, які дають змогу учасникам процесу дійти компромісу щодо окремої процесуальної дії; 2) досягнення угоди (домовленості) між учасниками процесу або надання згоди щодо окремої процесуальної дії; 3) об’єктивізація досягнутої угоди (домовленості) у відповідну форму (заяву, клопотання, письмову угоду).

У межах класифікації компромісу у цивільному судочинстві вбачається доцільним наводити передусім критерії такої класифікації. Так,

⁷ С Некига, ‘Компромис в праве и правовой компромисс’ (2012) 45 Актуальні проблеми політики 64.

компроміс може бути – судовий, досудовий і позасудовий залежно від моменту використання. За формою може поділятися на угоду, згоду, претензію, медіацію. За кількістю суб'єктів може бути двостороннім (тільки сторони спору) або багатостороннім (сторони і треті особи). Залежно від кола справ (предмета спору) – у справах, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин. За метою або очікуваним результатом компромісу (психологічний критерій) – розумний (оптимальний) компроміс, який спрямований на вичерпне вирішення питання (конфлікту, проблеми) та уявний, який у підсумку призводить не до розв'язання питання або вирішення конфлікту.

Як зазначалося, у цивільному судочинстві правовий компроміс існує у формі мирової угоди, угоди та згоди. У цих формах він є результатом досягнутої згоди, однак він може слугувати юридичною процедурою, до яких можна віднести претензію, медіацію (посередництво), розгляд справ третейським судом. Розглянемо ці форми детальніше.

Мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін (ч. 1 ст. 207 ЦПК України).

Мирова угода повинна відповідати певним вимогам, а саме: 1) спрямовуватися на закінчення судової справи; 2) будучи за змістом цивільно-правою угодою, мирова угода повинна відповідати всім вимогам, які звичайно пред'являються до угод; 3) ясність змісту мирової угоди, повна визначеність і безумовність встановлених угодою прав і обов'язків сторін; 4) оформлюється ухвалою суду про закриття провадження у справі; 5) мирова угода може бути укладена і прийнята судом лише у справах позовного провадження і на будь-якій стадії процесу.

Слід звернути увагу на те, що суд відмовляє у затвердженні мирової угоди, якщо її умови суперечать закону чи порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб, є невиконуваними (п. 1 ч. 5 ст. 207 ЦПК України). Так, наприклад, недопустимо визнавати умови мирової угоди за позовом про визнання заповіту недійсним, оскільки підстави визнання заповіту недійсним встановлені імперативними нормами матеріального права (ст. 1257 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)⁸). У пункті 8 постанови Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 3 “Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів”⁹ зазначається, що умови та порядок визнання бать-

⁸ Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.12.2018).

⁹ Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/v0003700-06> (дата звернення: 01.12.2018).

квіства визначено законом, тому в справах названої категорії суд не може визнавати мирові угоди.

Компромiсний характер мирової угоди віддзеркалюється у її правових наслідках: 1) особи, які уклали мирову угоду, можуть підтвердити існуюче між ними спірне правовідношення, не змінюючи його зміст, а лише надаючи йому певний, безперечний характер; 2) мирова угода може бути формою конкретизації спірного права (наприклад, мировою угодою можуть бути визначені частки в праві спільної власності); 3) мирова угода може встановлювати, змінювати або припиняти права та обов'язки для осіб, які її уклали¹⁰.

Угода у цивільному судочинстві – це юридична угода між сторонами спору, яка спрямована на встановлення способу і порядку розгляду (вирішення) цивільно-правової справи.

Можна виокремити три види таких угод: оформлення у вигляді єдиного документа, підписаного обома сторонами; у формі окремих клопотань сторін, спрямованих на досягнення єдиного результату; угоди, про досягнення яких свідчать дії однієї зі сторін, у яких прямо або опосередковано проявляється підтримка процесуальних дій протилежної сторони.

Як приклад можна навести такі положення ЦПК України: 1) суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо після відкриття провадження у справі між сторонами *укладено угоду* про передачу спору на вирішення до третейського суду (п. 8 ч. 1 ст. 255); обставини, які *визначаються* учасниками справи, не підлягають доказуванню, якщо суд не має обґрунтованого сумніву щодо достовірності цих обставин або добровільності їх визнання; вказані обставини зазначаються в заявах по суті справи, поясненнях учасників справи, їхніх представників (ч. 1 ст. 82)¹¹.

Слід зауважити, що національне цивільне судочинство обмежено щодо випадків використання угод процесуального змісту, чого не можна сказати про цивільне судочинство зарубіжних країн, яким притаманні, наприклад, угоди про спосіб і розмір забезпечення, про скорочення процесуальних строків, про призначення експертів, про відмову від оскарження (Німеччина), про підсудність справи, про відмову від апеляційного оскарження (Франція), про вибір підсудності спору (Китай). Вказані іноземні здобутки можуть розглядатися у цивільному процесі України тільки на перспективу.

Згоду у цивільному судочинстві можна визначити як процедуру, за допомогою якої учасник справи добровільно підтверджує своє бажання (не висказує заперечень) на здійснення відповідної процесуальної дії піс-

¹⁰ А Абдрашитов, 'Мировое соглашение как юридический факт и как фактический состав' (2005) 2 Арбитражный и гражданский процесс 16.

¹¹ Цивільний процесуальний кодекс України (н 5).

ля ознайомлення з усіма особливостями справи, які можуть вплинути на його рішення.

Так, наприклад, врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті (ч. 1 ст. 201 ЦПК України)¹²; зміст особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції фізичних осіб може бути досліджений у відкритому судовому засіданні або оголошений за клопотанням учасника справи лише за згодою осіб, визначених ЦК України (ст. 236 ЦПК України)¹³.

У теорії цивільного процесуального права перераховані вище форми компромісу пропонується іменувати “процесуальними угодами”¹⁴.

Претензія визначається як повідомлення боржника про порушення ним законних прав та інтересів кредитора, з вимогою до добровільного врегулювання останнім визначеного конфлікту.

Претензія має компромісний характер, який полягає у тому, що кредитор не наполягає на суворих заходах вирішення конфлікту (адміністративному або судовому), а спонукає боржника до добровільного відновлення порушених прав та інтересів, що може передбачати (пропонувати, не забороняти) різноманітні (а інколи й альтернативні) способи врегулювання конфліктної ситуації.

Медіація (посередництво) як позасудова форма компромісу являє собою чітко структурований процес професійного втручання, зорієнтований на виконання завдання для вирішення конфлікту з позиції непротистояння, призначенням якого є залишення максимально можливого контролю за прийняттям рішень у самих учасників конфлікту і водночас надання повноваження керувати процесом вирішення спірних питань третій стороні – посередникові (медіатору)¹⁵.

Компромісність процедури медіації полягає у: 1) добровільності участі сторін конфлікту; 2) можливості завершення переговорів на будь-якому етапі; 3) відсутності будь-якого тиску на учасників конфлікту; 4) повній конфіденційності результатів переговорів; 5) великій імовірності вироблення взаємовигідного рішення.

Розгляд справи третейським судом можливий при наявності між сторонами угоди про передачу спору на вирішення третейського суду (третейської угоди) (ст. 5 Закону України “Про третейський суд”¹⁶).

¹² Цивільний процесуальний кодекс України (н 5).

¹³ Там само.

¹⁴ О Шеменева, *Роль соглашения сторон в гражданском судопроизводстве* (Инфотропик Медиа 2017) 124.

¹⁵ Н Гайдук та інші (уклад), *Альтернативні підходи до розв’язання конфліктів: теорія і практика застосування* (ПАІС 2007) 86.

¹⁶ Про третейський суд: Закон України від 11 травня 2004 р. № 1701-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1701-15> (дата звернення: 24.03.2018).

Третейське судочинство, під кутом засад компромісних процедур, має такі переваги перед державним судом: 1) спрощена процедура розгляду, можливість проведення розгляду поза місцем постійного перебування третейського суду, зокрема й безпосередньо за місцем перебування сторін спору; 2) забезпечення заінтересованим особам найбільш кваліфікованого вирішення їхньої справи по суті; 3) скорочення строків розгляду справ і витрат, пов'язаних з їхнім розглядом; 4) забезпечення заінтересованим особам найбільш сприятливих умов збереження таємниці особистого життя та комерційної таємниці при розгляді цивільної справи.

При всіх перевагах компромісу в цивільному судочинстві в науковій літературі зазначається, що його застосування може бути пов'язане з певними негативними наслідками. Наприклад, практика узгодження позицій у деяких випадках затягує як процес розгляду справи, так і прийняття важливих постанов суду, створює загрозу вирішення спору між сторонами з утиском вимоги обґрунтованості тощо.

Здається, вказані зауваження не надто актуальні за таких підстав. По-перше, компроміс є додатковим, необов'язковим способом вирішення окремих процесуальних питань, що здійснюється на добровільних засадах (є результатом свідомого вибору) між заінтересованими учасниками справи під час розгляду їхнього спору, тому, враховуючи мету застосування компромісу у судочинстві, він тільки підвищує ефективність та оперативність вирішення приватноправового конфлікту. По-друге, компроміс не може порушувати вимог чинного законодавства, здійснюється за згодою або під контролем суду. По-третє, компроміс не має розриву в часі у цивільному судочинстві, законодавство не передбачає підстав для припинення провадження у справі або перенесення судового засідання для надання часу на розсуд учасникам справи щодо використання компромісу, а отже, неможливе затягування процесу або зловживання процесуальними правами. По-четверте, якщо навіть припустити, що у результаті використання компромісних процедур було прийнято рішення, яке викликає сумнів щодо його законності та обґрунтованості, у заінтересованих осіб завжди залишається право на його оскарження.

Висновки. Таким чином, компроміс у цивільному судочинстві виступає у декількох аспектах (іпостасях), зокрема як: 1) добровільна угода між учасниками справи, яка дозволяється або не суперечить чинному законодавству, з метою досягнення ефективної та максимальної результативності щодо захисту їх порушених прав та обов'язків; 2) додатковий спосіб вирішення у цивільному судочинстві окремого процесуального питання або приватноправового конфлікту загалом; 3) модель поведін-

ки учасників справи, яка балансує між їх суперництвом і співпрацею, та передбачає взаємні або односторонні поступки; 4) відносно самостійні правовідносини, що виникають за певних умов у межах реалізації принципу диспозитивності цивільного судочинства.

Враховуючи внутрішню схожість окремих форм компромісу в різних галузях процесуального права (суб'єкти, підстави, мета, сфера застосування), є підстави розглядати компроміс як міжгалузевий інститут.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Pro treteiskyi sud [About the Arbitration Court]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 11 travnia 2004 r. № 1701-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1701-15> (accessed: 24.03.2018) (in Ukrainian).
2. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (accessed: 01.12.2018) (in Ukrainian).
3. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Civil Procedural Code of Ukraine]: v redaktsii Zakonu vid 3 zovtnia 2017 r. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (accessed: 01.12.2018) (in Ukrainian).

Cases

4. Pro zastosuvannya sudamy okremykh norm Simeinoho kodeksu Ukrainy pry rozghliadi sprav shchodo batkivstva, materynstva ta stiahnennia alimentiv [On the application by courts of separate norms of the Family Code of Ukraine in the Consideration of Cases Concerning Paternity, Maternity and Alimony]: postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy [the Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine] vid 15 travnia 2006 r. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-06> (accessed: 01.12.2018) (in Ukrainian).

Bibliography

Authored books

5. Bobrovnik S, *Kompromis i konflikt u pravi: antropolohe-komunikatyvnyi pidhid do analizu [Compromise and Conflict in Law: Anthropological and Communicative Approach to Analysis]* (Yurydychna dumka 2011) (in Ukrainian).
6. Shemeneva O, *Rol soglasheniya storon v grazhdanskom sudoproizvodstve [Role of the Parties' Agreement in Civil Court Proceedings]* (Infotropik Media 2017) (in Russian).
7. Sosnin V i Lunev P, *Kak stat' hozjainom polozheniya? Anatomija jeffektivnogo obshheniya. Rukovodstvo prakticheskogo psihologa [How to Gain the Upper Hand in the Situation? Anatomy of Efficient Communication. Practical Psychologist's Guide]* (Academia 1996) (in Russian).

Edited books

8. Haiduk N ta inshi (uklad), *Alternatyvni pidhody do rozviazannia konfliktiv: teoriia i praktyka zastosuvannia [Alternative Approaches to Conflict Resolution: Application Theory and Practice]* (PAIS 2007) (in Ukrainian).

Journal articles

9. Abdrashitov A, 'Mirovoe soglasenie kak juridicheskij fakt i kak fakticheskij sostav' ['Settlement Agreement as a Legal Fact and as the Set of Facts'] (2005) 2 Arbitrazhnyj i grazhdanskij process 15-17 (in Russian).
10. Nekiga S, 'Kompromis v prave i pravovoj kompromis' ['Compromise in Law and Legal Compromise'] (2012) 45 Aktualni problemy polityky 59-65 (in Russian).

Conference papers

11. Kuzbagarov A, 'Primirenje storon kak sostavljajushhaja sistem civilisticheskogo processa i ispolnitel'nogo proizvodstva' ['Reconciliation of the Parties as a Component of the Civil Process and Enforcement Proceedings Systems'] v *Tendencii razvitija grazhdanskogo processualnogo prava Rossii: naukovо-praktychna konferentsiia* [Trends in the Development of Civil Procedure Law in Russia: Materials of the Scientific and Practical Conference] (Jurid. centr Press 2008) (in Russian).

Dissertations

12. Terskih A, 'Kompromiss v rossijskom ugovnom prave' ['Compromise in the Russian Criminal Law'] (dis kand jurid nauk, Uralskaja juridicheskaja akademija 2013) (in Russian).

Sergii Vasylyev

COMPROMISE IN THE CIVIL COURT PROCEDURE

ABSTRACT. The process of private and public law convergence, which is also inherent in the civil court procedure, is characterized by the use of contractual means and is based on individual will of the subjects of procedural relations, being the forms of compromise by their properties and essence. At the same time, practical implementation of the compromise procedures is complicated by the lack of a unified approach to the understanding of their essence and the place in the civil court procedure, and this indicates that there is a whole range of unresolved issues of theoretical, methodological and normative application nature.

The purpose of the article is to analyze the main theoretical and practical challenges pertaining to the use of the compromise in civil proceedings, and to characterize some forms of the compromise.

The main findings of the work made by the author are associated with the study of the structure, stages, classification and forms of the compromise in the civil court procedure. The author defines objective and subjective requirements which make the use of the legal compromise possible. It is noted that in the civil court procedure the legal compromise exists in the form of an agreement and consent; in these forms, it is the result of the consent reached, but may also serve as a legal procedure which may comprise claim, mediation and case consideration by the arbitration tribunal.

The compromise in civil proceedings may be implemented as: 1) a voluntary agreement between participants to a case which is permitted or is not contrary to current law, with a view to achieving efficient and maximum outcome in the protection of their breached rights and obligations; 2) an additional means to generally resolve a separate

Сергій Васильєв

procedural issue or a private law conflict in civil proceedings; 3) a model of behavior of participants to a case which balances between their opposition and cooperation and provides for mutual or unilateral acts; 4) relatively independent legal relations arising under certain conditions within the framework of the optionality principle of the civil court procedure.

Given the internal similarity of certain forms of the compromise in various branches of procedural law (subjects, grounds, purpose, application scope), the compromise may be regarded as an interdisciplinary institute.

KEYWORDS: civil court procedure; consensus; compromise; settlement agreement; consent; claim; mediation; proceedings at arbitration tribunal.